

TA'LIM JARAYONI TASHKIL ETISHDA PSIXOLOGIK MUHIT VA SHAXLARARO MUNOSABATLAR

Saidvaliyeva Madina Fazliddinovna

Toshkent amaliy fanlar universiteti Psixologiya kafedrasii o'qituvchisi

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7930047>

ARTICLE INFO

Received: 01st April 2023

Accepted: 14th April 2023

Online: 25th April 2023

KEY WORDS

Psixologiya, muhit, talaba, o'qituvchi, hissiy hayfiyat, jamoa, nizo.

ABSTRACT

Ushbu maqolada ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchi-talabalar o'rtasida qulay psixologik muhitni yaratishda nimalarga e'tibor qaratish lozimligiga e'tibor qaratilgan. Shuningdek, guruh ichidagi psixologik muhit hamda o'qituvchi-talaba o'rtasidagi shaxslararo munosabatlarni to'g'ri yo'lga qo'yish borasidagi fikr-mulohazalar maqolaning asosiy mazmunini tashkil etadi.

KIRISH (INTRODUCTION).

Jamiyat rivojlanishining zamonaviy sharoitida kasbiy faoliyat jarayonida jiddiy zarurat qulay muhit yaratishdir. Darsda qulay psixologik vaziyatni rivojlantirish o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lib, u ta'lim sifatini oshirishga bevosita ta'sir qiladi [4] Qulay psixologik vaziyatni oshirish ta'lim muassasasida yosh avlodning ijtimoiylashuvi va o'zini o'zi anglashini oshirishga yordam beradigan sharoitlarni yaratish orqali amalga oshiriladi. O'qituvchining talabalar bilan ishlashidagi eng muhim va qiyin vazifalardan biri bu dars davomida psixologik muhitni yaratishdir [2]. Shaxsning rivojlanishini ta'minlaydigan asosiy jihat talabalarning hissiy va psixologik kayfiyatidir. Shu tufayli shaxs rivojlanadi, o'z iste'dodini, nimaga qodirligini ko'rsatadi, o'qituvchi va tengdoshlari bilan faol muloqot qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR (METHODS).

So'nggi paytlarda bola mavjud bo'lgan va rivojlanayotgan hissiy dunyoga katta ahamiyat berilmoqda. Qulay muhit xushmuomalalik, bir-biriga hurmat, do'stona munosabat, xushmuomalalik bilan ajralib turadi, birgalikdagi faoliyat uchun qulay sharoit yaratadi, bolaga xos imkoniyatlarni ko'rsatadi. Noxush muhit bolaning rivojlanishining o'sishiga to'sqinlik qiladi, uni ishonchsizlik, asabiylashish, qo'rquv va umidsizlik holatiga keltiradi. shunday qilib, o'qituvchi uchun dars davomida sinf jamoasining hissiy holatini kuzatish va nazorat qilish juda muhim, chunki ijobiy hissiy kayfiyat bolalar tomonidan o'rganilayotgan materialni samarali o'zlashtirishga yordam beradi va bolaning individualligini har tomonlama rivojlantirishga yordam beradi [1].

Qulay hissiy kayfiyat bolani nafaqat xavfsizlik va psixologik qulaylik bilan ta'minlaydi, balki umumiy ishda faol ishtirok etish va ijodkorlikni namoyon etishga yordam beradi. Demak, o'qituvchi o'z ishining turli shakllarini kengroq qo'llashi kerak. Dars davomida ijobiy muhit boshqa jihatlar bilan belgilanadi.

O'qituvchi darsga ijobiy munosabat darsdan tashqarida shakllanishini unutmazligi kerak. O'qituvchi o'z faoliyatiga qanday munosabatda bo'lsa, talabalar bilan, hamkasblari bilan o'zini tutish uslubi, uning yutuqlari o'quvchilarni xursand qiladimi va ularni qanday qabul qilishi, his – tuyg'ularini qanday ko'rsatishi, o'zini qanday boshqarishni bilishibularning barchasi o'qituvchining talabalar bilan munosabatiga ta'sir qiladi [14]. Umuman olganda, dars muvaffaqiyati o'qituvchi tomonidan sinfda qanday psixologik iqlim yaratilganiga bog'liq. Bunday shartlarga har bir o'quvchining o'ziga xos shaxs sifatida qabul qilinishi va o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning barcha turlarida hamkorlik, hamdardlik, o'zaro qo'llab-quvvatlash va o'zaro yordam muhiti kiradi [3].

Shubhasiz, darsdagi muhit va darsdan tashqari vaqt o'qituvchiga, uning pedagogik uslubiga bog'liq bo'ladi. O'qituvchi tomonidan talaba faoliyatini nazorat qilish yumshoq, ammo samarali bo'lishi kerak [5].

Psixologik qulaylikni yaratishda baholash juda muhim o'rin tutadi. Ko'pincha darsga boradigan talaba u qanday baho olishi haqida qayg'uradi. Har doim har bir baho haqida fikr bildirishingiz kerak. Pedagogik baholash ko'rsatilgan sifatni baholashni o'z ichiga oladi [6].

Biz o'qituvchilar ko'pincha rag'batlantirish kabi baholashning ushbu turini unutmazligi. Axir, baho berib, birinchi navbatda, biz bolani o'z ruhini ko'tarib, unga jamoaning ijobiy reaksiyasini yaratishimiz kerak. Ba'zida baholashga shoshilish talabaning o'qituvchiga va umuman mavzuga bo'lgan munosabatini salbiy o'zgartirishi va uzoq vaqt davomida yuragida xafagarchilik va umidsizlikning chuqur izini qoldirishi mumkin [7].

MUHOKAMA (DISCUSSION).

Darsda qulay iqlimning mavjudligi bolaga nafaqat xavfsizlik va psixologik qulaylikni, balki samarali ishlash va ijod qilish imkoniyatini ham beradi. Talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish o'rganish motivatsiyasini rivojlantirishga yordam beradi. Qulay psixologik muhitni tashkil qilish uchun talabalarning individual xususiyatlarini, ularning moyilliklarini, qiziqishlarini, o'quv faniga bo'lgan munosabatini hisobga olish kerak. Ta'lim jarayonidagi qulay iqlim, shuningdek, yaqinlashib kelayotgan o'zaro ta'sir jarayonida talabalarga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan va kelajakda ijodiy faoliyat natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan optimistik hissiy munosabat bilan ta'minlanadi. Talabalar sizga ijobiy munosabatda bo'lgan sharoitda, o'zaro aloqada qulaylik paydo bo'ladi, fikr osongina va bemalol uni ifodalashga qodir bo'ladi. Darsdagi qulay iqlim ko'p va ko'p omillarga bog'liq [8].

O'qituvchi uchun darsdagi psixologik iqlim darsdan tashqarida yaratila boshlanishini unutmazlik kerak. Talabalarning o'qituvchiga munosabati darsning psixologik muhitini hal qiluvchi omil hisoblanadi. O'qituvchi ishga qanday munosabatda bo'ladi, bolalar bilan, ota-onalar bilan, boshqa o'qituvchilar bilan qanday suhbatlashadi, u bolalarning muvaffaqiyatlaridan xursand bo'ladimi va u qanday quvonadi, hissiy his-tuyg'ularini qanday ifoda etadi, ularga qanday egalik qiladi-bularning barchasi va yana ko'p narsalar o'qituvchining talabalarga va ularga bo'lgan munosabatiga ta'sir qiladi.

O'qituvchi yaxshi quvnoq kayfiyat bilan o'quv xonasiga kirishi va o'zini bolalar bilan quvnoq parallellikka moslashtira olishi kerak. Umuman olganda, o'qituvchi bolalar bilan muloqot qilish, do'stona munosabatda bo'lish istagi va istagi bilan ajralib turishi kerak.

Har qanday hissiy holat, shu jumladan hissiy salbiy modallik nozik shaklda ifodalanishi mumkin. O'qituvchi o'quvchilarning yoshga bog'liq psixologik xususiyatlarini yaxshi bilishi, shuningdek, darsdagi muayyan vaziyatni moslashuvchan va etarli darajada amalga oshirish uchun o'zida pedagogik kuzatuvni rivojlantirishi kerak [9].

Haddan tashqari rag'batlantirish yoki jazo zararli. Tasdiqlash, rag'batlantirish, turli talabalar tomonidan turlicha qabul qilinadi. O'zini yuqori baholaydigan yaxshi ishlaydigan talabani qo'lga kiritmaslik psixologik jihatdan muhimdir, bu talabani o'zi uchun ham, sinf o'quvchilari uchun ham muhimdir [10].

O'qituvchi va keyinchalik talabalar uchun darsdagi psixologik noqulaylik ko'pincha pedagogik faoliyatning kasbiy kuchsizligi tuyg'usidan kelib chiqadi, shuning uchun o'qituvchi o'zining kasbiy mahoratini oshirishi muhimdir. Butun guruh bilan nizolarga yo'l qo'ymang va agar u paydo bo'lsa, uni kechiktirmang, uni hal qilishning oqilona usullarini izlang.

NATIJALAR (RESULTS).

Yuqorida aytib o'tilganidek, o'qituvchi darsdagi psixologik iqlim darsdan tashqarida yaratila boshlaganini yodda tutishi muhimdir. Darsni boshlashdan oldin siz ijobiy kayfiyatni sozlashingiz, hissiy stressni engillashtirasiz, kayfiyatingizni ko'tarishingiz kerak. Psixo-emotsional stressni engillashtirishning turli usullari va usullari mavjud.

Har bir inson hayotining muhim qismini bag'ishlagan jamoadagi odamlar o'rtasidagi munosabatlar har doim alohida qiziqish va e'tiborni jalb qilgan. Jamoa-bu muayyan boshqaruv organlari bilan o'zaro aloqada bo'lgan, birgalikdagi ijtimoiy-foydali faoliyat maqsadlari va rasmiy (biznes) va norasmiy murakkab dinamika bilan birlashtirilgan odamlarning barqaror tashkiliy guruhidir. Jamoadagi odamlarning munosabatlari ko'p jihatdan ularning bir-birini qanday qabul qilishiga bog'liq. Shuning uchun idrok voqelikning passiv aksi emas, balki faol ijodiy jarayondir [11].

Pedagogik jamoadagi munosabatlar-bu pedagogik faoliyatning barcha sohalarida o'zaro munosabatlar jarayonida o'qituvchilar o'rtasida yuzaga keladigan va rivojlanadigan munosabatlar tizimi [12]. Agar o'qituvchilar jamoasi rahbari rasmiy va norasmiy munosabatlarning tuzilishini, ular nimaga asoslanganligini bilsa, bu guruh ichidagi atmosferani tushunishni osonlashtiradi va samaradorlikka ta'sir qilishning eng oqilona usullarini topishga imkon beradi. Shu munosabat bilan jamoada shaxslararo munosabatlarning tuzilishini aniqlash, uning samaradorligiga erishish katta ahamiyatga ega.

XULOSA (CONCLUSION).

Pedagogik jamoaning asosiy ajralib turadigan xususiyati kasbiy faoliyatning o'ziga xos xususiyati, ya'ni bolalarni o'qitish va tarbiyalashdir. Kasbiy faoliyatning samaradorligi o'qituvchilar tarkibi, a'zolarining pedagogik madaniyati darajasi, shaxslararo munosabatlarning tabiati, jamoaviy va individual javobgarlikni anglash darajasi bilan belgilanadi [13]. Pedagogik jamoadagi ijtimoiy-psixologik iqlimning holati o'qituvchilar o'rtasidagi shaxslararo munosabatlar unda qanchalik uyg'un bo'lishiga bog'liq. Shunday qilib, pedagogik jamoaning o'ziga xos xususiyatlari, o'qituvchilar o'rtasidagi aloqa va o'zaro munosabatlarning ko'p bosqichli tuzilishi va ushbu munosabatlarning pedagogik jamoaga proektsiyasi tufayli pedagogik jamoada shaxslararo munosabatlar madaniyatini shakllantirish muammosi, jamoni o'rganish va tadqiq qilishning dolzarb mavzusidir.

References:

1. Karimovna, N. Y. (2022). YOSHLARDA INTERNETGA TOBELIK MUAMMOLARI. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(12), 96-99.
2. Umarova, S. (2022). Таълимни рақамлаштиришда креатив компетенцияларни ривожлантириш (Doctoral dissertation, Ўзбекистан Ташкент).
3. Xudoynazarovich, E. A., & Ulug'bekovich, X. O. (2023). BEMORLARDAGI JARROHLIK OPERATSIYASIDAN OLDINGI VA KEYINGI PSIXOEMOTSIONAL HOLATLAR. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 18(1), 89-92.
4. Rustamovna, A. S. (2023). XOTIRA BILAN BOG'LIQ KASALLIKLARNI DAVOLASHDA PSIXOLOGIYANING O'RNI. Journal of new century innovations, 26(2), 17-19.
5. Baxtiyor o'g'li, M. R. (2023). TIBBIYOT SOHASIDA KONFLIKTLARNI OLDINI OLIHGA QARATILGAN STRATEGIYALAR. Journal of new century innovations, 26(2), 20-21.
6. Ravshanovna, R. Z. (2023). PSIXOLOGIK KASALLIKLAR. Journal of new century innovations, 26(2), 22-24.
7. Akramovich, A. A. (2023). KASALLIKLARNI DAVOLASHDA PSIXOLOGIK YONDASHUVNING ANAMIYATI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 17(5), 33-35.
8. Baxtiyarovna, S. D. B. D., & Orifjonovna, Q. H. (2022). KASB TA'LIM METODIKASINING ZAMONAVIY METODLARI. Scientific Impulse, 1(3), 417-420.
9. Akhmedova, M. T., Narmetova, Y. K., Nurmatova, I. T., & Malikova, D. U. K. (2022). Communicative Competence Formation in Future Teachers Based on an Integrated Approach. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 9(4), 54-60.
10. Axmedova, M., & Narmetova, Y. (2022). Neyropedagogika va neyropsixologiya rivojlanib kelayotgan yangi fan sohasi sifatida. Общество и инновации, 3(2/S), 103-109.
11. Axmedova, M. T., & Narmetova, Y. K. (2022). "МУОШАРАТ ОДОБИ" ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРДА УСТОЗ-ШОГИРД МУНОСАБАТЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2(5), 336-340.
12. Karimovna, N. Y., & Shuhrat O'g'li, R. S. (2023). SHIFOKOR VA BEMOR O'RTASIDAGI SHAXSLARARO MUNSOBATNING O'ZIGA XOSLIGI. Scientific Impulse, 1(8), 695-700.
13. Baxtiyarovna, S. D., & Ziynat, O. (2023). PSIXOSOMATIK KASALLIKLARIDA QO'LLANILADIGAN PSIXOPROFILLAKTIK USULLAR. Scientific Impulse, 1(8), 861-864.
14. Ziynat, O., & Nafosat, S. (2023). PSIXOLOGIYADA ONG VA ONG HAQIDAGI NAZARIYALAR. Scientific Impulse, 1(8), 857-860.